

ΙΣΤΟΡΙΑ

της

ΣΙΒΥΛΛΗΣ.

(Συν. Ίδε Φυλλ. 330, 331, 334, 336, 338, 340 καὶ 341.)

Η'.

ΤΟ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΙΟΝ

Τὴν ἐπιούσαν ἡλίου ἀκτινοβόλος ἐνέλαμπεν ἐπὶ τῶν λόφων τὴν ὑγρὰν ἐρείκην. Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία τῶν Φερίων ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄχημα ἀπὸ πρῶτης καὶ ὑπῆγον εἰς τὸ χωρίον ἵνα ἐπισκεφθῶσι τοὺς νευαγῆσαντας. Καθ' ὁδὸν δὲ ἀφῆκαν τὴν Σιβύλλαν ἐνώπιον φραγμοῦ τινος μικροῦ κήπου, σχηματίζοντος, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς χέρσου, χαρίεσσαν ὕσιν. Διὰ τῶν περιπλοκῶν τῶν κληματίδων καὶ τοῦ αἰγοκλήματος, τῶν καλυπτουσῶν σχεδὸν τὰς κιγκλίδας τοῦ φραγμοῦ, ἐφαίνετο εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου οἰκίσκος κεκοσμημένος ἔξωθεν ὑπὸ παρθένου κλήματος καὶ ὑπὸ λευκῶν παραθυροφύλλων. Ἡ Σιβύλλα ἐκωδώνισεν ἡνοιξὲ δὲ ὁ ἐφημέριος, φορῶν τὴν ἐσθῆτα τῆς Κυριακῆς, ἧς τινος τὰ κατώτερα μέρη ἦσαν ἐπιμελῶς ἀνεσταλμένα διὰ καρφίδων· εἶχε δὲ εἰς τὰς χεῖρας ἐργαλεῖον κηπουρικῆς, ὀλισθήσαν ἀπὸ τῶν χειρῶν του ὅτε ἀνεγνώρισε τὴν Σιβύλλαν.

— Πῶς! πῶς! εἶπε τραυλίζων, σὺ εἶσαι, ἀγαπητή μου κόρη!

— Ναί, πάτερ μου, ἐγὼ εἰμαι· ἔρχομαι νὰ ἀκούσω τὸ μάθημά μου τῆς κατηχήσεως.

Ὁ ἐφημέριος παρετήρησεν αὐτὴν ἐπὶ μακρὸν, παρετήρησε τὸν οὐρανὸν, καὶ, σφογγίσας κρυφίως ἐν δάκρυ ἀπὸ τοῦ βλεφάρου του ἀποσπώμενον·

— ὦ! εἶπεν, εἶναι δυνατόν! Ἐλα, ἀγαπητή μου κόρη, ἔλα, εἰμαι ἑτοιμος!

Ἐπειτα δεικνύων μετὰ συγχύσεως τὰς χεῖράς του ὑπὸ χρώματος ῥεμπωμένας.

— Μαριάννα! ἔκραξε, Μαριάννα, γρήγορα, νερόν.

Σχεδὸν εὐθὺς, γραῖα γυνή, τὸ ἐνδύμα τῆς χώρας φοροῦσα, ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς οἰκίας, φέρουσα ἀγγεῖον πλήρες ὕδατος.

— Εἶναι ἡ Κυρία Σιβύλλα τῶν Φερίων, Μαριάννα! ὑπέλαβεν ὁ ἐφημέριος.

— Ναί, ναί, ἡ κυρία Σιβύλλα, ναί, βεβαίως, τὴν γνωρίζω καλά! εἶπεν ἡ γραῖα, μὴ φαινομένη διόλου ὅτι εἶχεν ἀρίστην διάθεσιν.

Καὶ ἐν ᾧ ὁ ἐφημέριος ἐπλυνε τὰς χεῖράς του μετὰ πυρετώδους βίας·

— Δὲν ἔχει, κυρία, ὑπέλαβε μεθ' ὕφους εἰρωνείας πικρᾶς, δὲν ἔχει καλὴν ὄψιν σήμερον τὸ πρωῒ, μετὰ τὴν τρέλλαν καὶ τὰ ἀνδραγαθήματά του! φαίνεται ὥσάν ἀποθαμμένος!

— Πα! ἀπήντησεν εὐθύμως ὁ ἐφημέριος, σὲ φαίνεται, Μαριάννα, εἶμαι ἐξ ἐναντίας ὁρπερᾶς ὡς ῥόδον!

— Βέβαια, ὠραῖον ῥόδον, μὰ τὴν πίστιν μου! εἶπεν ἡ Μαριάννα καὶ εἰσῆλθε πάλιν γρούζουσα εἰς τὸ πρεσβύτεριον.

Ὁ ἀδελφὸς ἔσεισε τὴν κεφαλὴν γελῶν καὶ ἐκάθισε τὴν Σιβύλλαν πλησίον του ἐπὶ ἡμικυλίῳ καθίσματος σκιαζομένου ὑπὸ τῶν πλατέων φύλλων συκῆς. Ἐκείνη δὲ ἔθηκεν εὐθὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς τὴν κατήχησιν ἣν εἶχε φέρει.

— Ἀλλὰ, τέκνον μου, εἶπέ με πρῶτον διὰ ποίου θαύματος ἀπεδόθη εἰς ἡμᾶς;

— Τὸ θαῦμα, πάτερ μου, εἶπε, σὺ τὸ ἐξετέλεσας. Ἀπὸ χθὲς σὲ θεωρῶ ἄγιον.

— ὦ! θεέ μου! εἶπεν ὁ γέρον ἐρυθριῶν, ἀγαπητή μου κόρη!

Αὕτη δὲ διηγήθη μετὰ διαχύσεως τὰς ἐντυπώσεις τῆς προτερείας, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς διηγήσεως ὁ ἀδελφὸς ῥενὼ δὲν ἔπαυσε φέρων εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του τὸ διὰ τετραγώνων πεποικιλμένον ῥινόμακτρον, πλατὺ ὡς ἐνδύμα ὀρεινοῦ Σκώτου (highlander).

— Ἀλλὰ δὲν εἰμπορῶ νὰ μάθω, ἠρώτησε, ποιοὶ λόγοι σὲ ἀπώθησαν μακρὰν τῆς θρησκείας.

Ἡ δὲ Σιβύλλα εἶπεν αὐτοῦς, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ εἰλικρινοῦς ὕφους. Ὁμίλησεν ὀλίγον ἀορίστως περὶ τῶν συνηθειῶν καὶ τῶν λόγων, οἵτινες δυσπρόστον αὐτῇ, ὠνόμασε τοὺς Βωμενίλ καὶ τινες ἄλλους εὐλαβεῖς τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἔπειτα ἐσιώπησεν αἰφνῆς καὶ ἔκυψε τὴν κεφαλὴν.

— Ἐμπρὸς, κόρη μου, εἶπεν ὁ ἐφημέριος μετ' ἀγαθότητος, ἐξακολουθήσε· βλέπω κάλλιστα ὅτι ἔρχεται ἡ σειρά μου. . . . Ὁμίλησε, παρακαλῶ.

Ἡ Σιβύλλα εἶχε πρὸ μικροῦ κατατεθειμένον τὸν πέτασον πλησίον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ καθίσματος, καὶ ἀκτίνες τινες τοῦ ἡλίου διακοντίζουσαι τὴν πυκνὴν κορυφὴν τῆς συκῆς, ἔχεον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς κυκλοτερὲς φῶς· ἤγειρεν ἐπὶ τοῦ ἐφημερίου τοὺς μεγάλους, καὶ διαπύρους αὐτῆς ὀφθαλμούς, καὶ, ἐπύχουσα εἰς τὸ μειδίαμα ἑαυτῆς τὴν ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτῆς ὀμιλίας ἐλλείπουσαν ἀβρότητα, ὠμολόγησεν αὐτῷ τὰ αἴτια δι' ἃ ἀπεστράφη ἀπ' αὐτοῦ.

— Κατ' αὐτὴν, ὁ ἱερεὺς ἦτο ἱερὸν πρόσωπον, μυστηριώδης πῶς, ἰστάμενον ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ἱεροῦ βήματος μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρώπος διαφέρων ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀπηλλαγμένος ἀδυναμίας, πάντοτε κατεχόμενος ὑπὸ ὑψηλῶν σκέψεων, ἐγκύπτων ἐπὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων, ὁμιλῶν περὶ Θεοῦ ἢ μετ' αὐτοῦ, ξένος εἰς πᾶν ἄλλο πρᾶγμα. Ἐποθύμει νὰ μὴ ἐμφανίζηται συνήθως εἰ μὴ εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεταξὺ νεφῶν θυμιάματος, ὡς ἄλλοτε οἱ λευταί, τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον νὰ ζῇ ὑπὸ τὴν σκιάν

τοῦ πρεσβυτέρου, ὡς οἱ ἀναχωρήται τῶν συναξαρίων ἐξερχόμενος ἐκεῖθεν μόνον ὅπως ἐπισκεφθῇ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς πτωχοὺς. Δὲν ἠδύνατο νὰ σεβασθῇ ἀρκούντως κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐπιθυμίαν ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ βήματος, ἐπὶ τοῦ ἁμῶνος καὶ ὑπὸ τὰ ἱερὰ ἄμφια, τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον πρὸ ὀλίγων στιγμῶν εἶδε τρώγοντα παρ' αὐτὴν, πίνοντα καφφὲν, παίζοντα εἰς τὸ σφαιριστήριον ἢ τὸ βίσκε, ἀναγινώσκοντα τὴν ἐφημερίδα. Ὁ ἱερεὺς ἀναμιγνύμενος οὕτως εἰς τὰς κοινὰς συναθροίσεις τοῦ κοσμοῦ βίου, ἐφαίνετο αὐτῇ προσφερόμενος ὀλίγον ἀξίως τοῦ σεβαστοῦ χαρακτῆρος ὃν ἠγάπα ν' ἀποδίδῃ εἰς αὐτόν· διότι ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς δὲν ἦτο πλέον ἱερεὺς, ἀλλὰ ἀδδᾶς, ἐφημέριος, — ὡς ἂν ἔλεγον ὁ εἰσπράκτωρ ἢ ὁ συμβολαιογράφος. Ἦτο πτωχὸς ἄνθρωπος τὸν ὅποιον προθύμως ἐτοποθέτουν εἰς τὴν ἄκραν τῆς τραπέζης μετὰ τῶν παιδίων. Τοῦτο δ' ἐθεώρει ἡ Σιδύλλα οὐχὶ ταπεινότητα ἀλλὰ ταπείνωσιν. Ἐξήγει μάλιστα διὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῇ γλώσσης τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἄτοπα τῶν οἰκιακῶν τούτων συναθροίσεων μετὰ τῶν πλουσίων ἐνοριτῶν ἠκολούθουν εἰς τὸν ἱερέα μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἔμενεν ὑποτελῆς ὁσων μόνον ἀνώτερος πνευματικὸς ὤφειλε νὰ ᾔῃαι. Ἰσως τότε ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἠναγκασμένον ὑπὸ εὐγνωμοσύνης, ὑπ' εὐγενείας νὰ ὑποφέρῃ λέξεις, πράξεις, σκηνὰς καθ' ὧν ἐλευθερωτέρα ἢ συνείδησις αὐτοῦ ἤθελε διαμαρτυρηθῇ. — Ἐν συντόμῳ, αἱ περιστάσεις αὗται καὶ τινες ἄλλαι τῆς αὐτῆς φύσεως, τὰς ὁποίας ἰσως ἐλαφρῶς ἠρμήνευσεν, ἐπέχυσαν λύπην καὶ σύγχυσιν εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς· ἀλλ' ἡ ἐσπέρα τῆς προτεραίας ἠνοιξεν αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμούς· ἐξήτει συγχώρησιν παρὰ τοῦ ἀδδᾶ Ρένω διότι τὸν παρεγνώρισεν. Εἰς τὸ ἐξῆς τὸ σέβας δι' οὗ ἐνέπλησεν αὐτὴν ἦτο ἀδιάσειστον· ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἠθελε πλέον ταραξεί αὐτὴν πιθανὸν νὰ ἐτάραττεν ἄλλους.

— Καὶ ἰδοὺ διατί, πάτερ μου, εἶπε περαίνουσα τὸν λόγον, θὰ εὐχαριστηθῇς ἰσως, διότι γνωρίζεις τί συνέβη εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ τοι παιδικᾶς.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ λόγου τούτου, οὗ τινος ἐξεθίμεθα τὴν οὐσίαν, ἡ μορφή τοῦ ἀδδᾶ Ρένω, ἔλαβε μικρὸν κατὰ μικρὸν χαρακτῆρα σοβαρότητος ἀνησυχου καὶ σχεδὸν πενθίμου. Ὁ νοῦς αὐτοῦ, μᾶλλον νωθρὸς ἢ ἀσθενής, ἐφαίνετο ἐξυπνιζόμενος ὑπὸ λάμπων ἐκθαμβουσῶν, οὕτως εἰπεῖν, αὐτόν. Ἡ συνείδησις αὐτοῦ καθ' ὅλα τιμῖα, ἦτο κατατεταραγμένη. Δὲν ἐζήτηε νὰ σμικρύνῃ τὰ ἁμαρτήματα δι' αἱ ἐνεκλεῖτο, κῦξανε μᾶλλον αὐτὰ εἰς ὑπερβολὴν καὶ ἐξέτεινεν αὐτὰ πολλῶ ἀπώτερον πῶν ἰδιαιτέρων τῆς Σιδύλλης περιστάσεων. Ἐπεθεώρει ταχέως κατὰ νοῦν ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ποιμαντικοῦ τοῦ βίου, καὶ ἡρώτα ἑαυτὸν μετ' ἀνησυχίας ἂν ἡ χλιαρότης τοῦ

πνευματικοῦ τοῦ βίου καὶ τὰ σκάνδαλα ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐταράχθη ἰσως ποτὲ ἡ ἐνορία δὲν ἔπρεπε ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀδυναμίαν, ἐμβαλοῦσαν εἰς κίνδυνον τὸ γόητρον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θείου λόγου· ἀλλὰ καὶ ἡ Σιδύλλα μόνη ἂν ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον, δὲν συνεχώρει εἰς ἑαυτὸν τὸ ὅτι συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς πίστεως τὴν νέαν ἐκείνην ψυχὴν, ἥς ἠσθάνετο τὴν μεγάλην ἀξίαν. Ἰπέσχετο τοῦλάχιστον καθ' ἑαυτὸν νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, ν' ἀποτινάξῃ τὴν νωθρότητα, νὰ ἐνισχύσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς σκέψεως, νὰ καθάρισῃ τὸν βίον αὐτοῦ διὰ στερήσεων, τὸ πᾶν νὰ πράξῃ, ὅπως φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος εἰς ὃ ἐκάλει αὐτόν ἡ γλυκεῖα ἐκείνη φωνή, ἣν ἐνόμιζε σχεδὸν ἐμπεπνευσμένην. Αἱ καλαὶ αὗται σκέψεις ἐδίδον εἰς τὴν μορφήν καὶ εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ συγκινητικὴν εὐγένειαν· μετὰ δέ τινος στιγμᾶς ἀφώνου σκέψεως ἀπεκρίθη εἰς τὴν Σιδύλλαν·

— Σ' εὐχαριστῶ, κόρη μου· καὶ ναὶ μὲν δὲν εἶμαι πλέον νέος, ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἡλικίαν δύναται τις νὰ διορθωθῇ, καὶ θὰ τὸ ἀποδείξω τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος.

Αἱ ἰδανικαὶ αὗται ἰδέαι περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἱερέως, αἷς ἡ Σιδύλλα ἀφελῶς ὑπέδειξεν αὐτῷ, δὲν ἦσαν καινοφανεῖς εἰς τὸν ἀδδᾶ Ρένω ἔννοιαι. Μόλις ἀνατρέχων εἰς τὴν μνήμην του, ἀνεύρισκε τὰς γενναίας ταύτας φαντασίας ἀναμειγμένας πρὸς τὴν πρώτην ζέσιν τῆς ἐπιμελοῦς αὐτοῦ νεότητος. Ναὶ, ὑπὸ τὴν ὕψιν ταύτην, ταπεινὴν ἅμα καὶ ὑψηλὴν, ὠνευρέθη ἐν τῷ μικρῷ αὐτοῦ σπουδαστικῷ δωματίῳ καὶ ἐν τῷ τοῦ νεοφύτου κελλίῳ τὴν εἰμαρμένην, τὰ καθήκοντα, τὰς αὐστηρὰς γλυκύτητας τοῦ ἔργου του· ἀλλ' ἅμα κατελθὼν εἰς τὰ ἔργα καὶ ἐμπλακεῖς εἰς τὰς περιπετείας τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἀφῆκεν ἑαυτὸν νὰ ὀλισθήσῃ ἐπὶ τῆς κοινῆς κατωφερείας καὶ ἐπάτησε μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν τετριμμένην ὁδόν. Ὀνειρα δέ τινα δόξης, ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ τραφέντα, κατέπεσον καὶ αὐτὰ μάτην προσέφερον αὐτῷ ἐνορίας σημαντικωτέρας τῆς τῶν Φαρίων· οὐδὲν ἠθέλεν, ἦτο εὐτυχής, διότι δὲν ἠγάπα τὸν κόπον, ἐν δὲ τῇ μικρᾷ αὐτοῦ ἐνορίᾳ ὀλίγον ἐκοπίαζεν. Ἄλλως τε ἐθωπεύετο ἐκεῖ. Γεννηθεὶς ἐν ἀγροτικῇ τιμῇ ἐπαύλει, ἐγένετο ὁ συνήθης ξένος καὶ συντράπεζος τῶν ἀνωτέρων προσώπων τῆς χώρας, πρὸς οὓς ἔφερε τὸ δουλοπρεπὲς σέβας τοῦ δουλοπαροίκου πρὸς τὸν δεσπότην. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ νέος καὶ ἐνθουσιώδης διάκονος ἐγένετο ἀγαθὸς ἐφημέριος χωρίου, τίμιος, ἀφανής, ἀπαθής καὶ καλῶς διάγων· — ἀλλ' ἂν ἐκτακτος περιστάσεις ἔκρουε τὴν ληθαργοῦσαν ἐκείνην ψυχὴν, ἀνέλαμπεν αἴφνης ἡ εὐαγγελικὴ αὐτῆς φλόξ· ὁ γέρον ἐκεῖνος, ὁ ἀγαπῶν τὴν ἀνάπαυσιν, ὁ νωθρὸς καὶ δειλὸς, ἦτο πάντοτε εἰς μαρτύριον ἑτοιμός.

Καὶ τῷ ὄντι εἰς μαρτύριον καθωσιούτο νῦν μετὰ θάρρους, καὶ ἴσως εἰς τὸ δυσκολώτατον πάντων, εἰς τὸ ψυχρὸν καὶ καρτερικὸν μαρτύριον τὸ καθ' ἡμέραν, καθ' ὥραν ὑπομένον τὴν θυσίαν ἡδείας τινὸς ἔξεως, ἐρριζωμένης τινὸς ὀρέξεως, ἀγαπητῆς τινὸς ἀδυναμίας. Ἄλλως τε, πρὸ πολλοῦ ὁ ἄριστος ἐκεῖνος γέρων εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς αὐταπαρνησίας, ἀφαιρῶν καθ' ἑκάστην νύκτα ὥρας τινὰς τοῦ ὕπνου ὥπως ὑψώσῃ τὴν ἰδίαν διδασκαλίαν μέχρι τοῦ διανοητικοῦ ὕψους τῆς Σιβύλλης· ἔκτοτε ἡ Σιβύλλα ἠπόρησε πῶς δὲν ἡσθάνετο, κατὰ τὰς ἐξηγήσεις τοῦ μαθήματός του, τὴν νωθρὰν κοινολογίαν τὴν διακρίνουσαν ἄλλοτε αὐτάς. Τὸ ὕψος αὐτοῦ ἔλαβε τύπον σκέψεως προσωπικῆς· μᾶλλον, ὀριστικωτέρας καὶ ὑψηλοτέρας.

Ἡ ἀφίξις τοῦ μαρκεσίου καὶ τῆς γυναίκος του διέκοψε τὸ μάθημα. Ἐν ᾧ δὲ διαχυθέντες ἀντήλλασσον πρὸς τὸν ἐφημέριον συγχαρητικὰς εὐχὰς, κωδωνισμὰ σφοδρὸν ἤχησε καὶ ἐφάνη προχωροῦσα διὰ τῶν ὑπὸ πυξιδάνης πεφραγμένων δεινδροστοιχιῶν ἡ υπερήφανος κυρία Βωμενίλ, σφίγγουσα ἐπὶ τοῦ στηθοδέσμου αὐτῆς δέμα ψευδανθέων λαμπροχρῶμων. Ἰκανῶς δὲ πληροφορηθεῖσα περὶ τῆς υἱείας τοῦ ἀββᾶ καὶ ἰκανῶς ἀπορήσασα διὰ τὴν μετάνοιαν τῆς Σιβύλλης·

— Τέλος πάντων, εἶπεν, ἄμεινον ὅψε ἢ ποτέ.

Καὶ ἐζήτησε τὸ κλειδίον τῆς ἐκκλησίας. Ὁ δὲ ἐφημέριος, ὡχρίστας ὀλίγον, προσεῖδε τὴν Σιβύλλαν κρυφίως.

— Τὸ κλειδίον τῆς ἐκκλησίας! . . . Διὰ νὰ τὸ μεταχειρισθῇτε εἰς τί, κυρία;

— Πῶς, ἀββᾶ; διὰ νὰ τοποθετήσω αὐτὰ τὰ ἄνθη εἰς τὰ δοχεῖα τῆς ἀγίας τραπέζης . . . Εἰζεύρεις ὅτι κἀνεῖς δὲν ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητά μου . . . Ἀλήθεια, δὲν μὲ λέγετε τίποτε διὰ τὰ ἄνθη μου; Καὶ ὁμῶς ἐκοπίασα τόσον δι' αὐτὰ, μάλιστα διὰ τὰς τολύπας . . . Ἀλλ' ὅταν ἐργάζεται κανεῖς διὰ τὸν Θεόν, δὲν πρέπει νὰ φοβῇται τὸν κόπον, αἰ, ἀββᾶ;

— Ὅχι, κυρία· καὶ τὰ ἄνθη σας εἶναι ὠραιότατα· ἀλλ' ἂν τὸ ἐπιτρέπετε, θὰ τὰ τοποθετήσω ἐγὼ εἰς τὴν ἀγίαν τράπεζαν, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιάρχου. Τοῦτο νομίζω εὐπρεπέστερον.

Τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀκούσασα ἡ κυρία Βωμενίλ, ἔμεινε πρὸς στιγμὴν ὥσει στήλη ἄλως, τὸ στόμα διεσταλμένον ἔχουσα καὶ τὸ βλέμμα ἀτενές, ὥς ἂν ἠρνοῦντο εἰς αὐτὴν τὰ κλειδιά τῆς οἰκίας της. Καὶ τῷ ὄντι τὴν ἐκκλησίαν ἐθεώρει ὡς ἴδιον αὐτῆς δωμάτιον· ἐβλεπέ τις αὐτὴν ἐκεῖ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῶν ἐδρῶν ἀναβαίνουσαν καὶ ἐπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς ἀγίας τραπέζης, καθαρίζουσαν, ἐκκονίζουσαν, τακτοποιοῦσαν, διευθετοῦσαν τὰ πάντα, — καὶ πεπεισμένην ἐντελῶς ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα ἔργα καθηγιάζον

αὐτὴν τοσοῦτον, ὥστε ἠδύνατο μετὰ θάρρους ἐξερχομένη ἐκεῖθεν, νὰ καλλιεργήσῃ χαίρουσα τὰ ἐπὶ θανάσιμα ἁμαρτήματα. Ἄμα δὲ δυνηθεῖσα νὰ ὁμιλήσῃ·

— Ἀ! εἶπε διὰ φωνῆς ὀξείας, τί σημαίνει τοῦτο, ἀγαπητέ μου ἀββᾶ; Ἄν δὲν θέλῃς νὰ φροντίζω ἐγὼ περὶ τῆς κοσμήσεως τῆς ἐκκλησίας σου, εἰπέ το!

— Ὅ,τι καὶ ἂν θελήσετε νὰ μὲ δώσετε διὰ τὴν ἐκκλησίαν μου, κυρία, θὰ γίνῃ εὐγνωμόνως δεκτόν· ἀλλ' ἂν λάβετε τὸν κόπον νὰ σκεφθῇτε ὀλίγον, ὥς ἐγὼ αὐτός, θέλετε ἐννοήσῃ, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς θρησκείας προσβάλλεται ὑπὸ τῶν ξενικῶν τούτων παρεμβάσεων. Ἡ φροντίς τῆς ἀγίας τραπέζης μόνον ἐμὲ βαρύνει καὶ τοὺς κατὰ διαταγὴν μου εἰσερχομένους εἰς τὸ ἅδυτον τοῦ ἱεροῦ. Δότε με τὰ ἄνθη καὶ τὰ προσφέρω εἰς τὸν Θεὸν ἐξ ἐνόματός σας.

Ἡ δὲ Κυρία Βωμενίλ ἔσεισεν ἀποτόμως τὴν ἐκ ψευδανθέων δέσμην καὶ ἠκούσθη τριγμὸς ζαλαχομένου χαρτίου· ἔπειτα, βαδίσασα δρομαία πρὸς τινὰ παλαιὸν πίθον ἐν ᾧ ἐσθήπετο βορβορώδες ὕδωρ εἰς ποτισμὸν χρησιμεῦον, ἐρρίψε βιαίως ἐκεῖ τὴν ἀνθοδέσμην· μετὰ δὲ τὸ ἀνδραγάθημα τοῦτο ἦλθε καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ θρανίου, ἐτάκῃ εἰς δάκρυα καὶ κατελήφθη ὑπὸ ἥμιστα συγκινητικῆς προσβολῆς τῶν νεύρων.

Κατεπράυναν δὲ αὐτὴν ὅπως ἠδυνήθησαν. Καὶ μάλιστα ἐφάνη πειθομένη μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τοὺς φιλικούς λόγους τοῦ ἐφημερίου· τέλος προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ γεῦμα· ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη, ὥς εἶχεν ἤδη ἀρνηθῇ καὶ τὴν πρόσκλησιν τῶν Φερίων, προφασιζόμενος τὴν υἱείαν του.

Ἐν τούτοις, ὅταν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ξένων ὁ ἀββᾶς Ρένω ἐκάθησε παρὰ τὴν μικρὰν μοναχικὴν τράπεζαν, ἐφ' ἧς ἐκάπνιζεν ἰσχυρότατον περιστέριον ὑπὸ λαφιδίου σπανακίου περιβεβλημένον, ἡσθάνθη πρὸς στιγμὴν, — διότι ἦτο ἄνθρωπος! — τὴν τε καρδίαν καὶ τὴν ὀρεξιν ἐπιλειπούσας.

— Μήπως ἦς ἄρρωστος, κύριε ἐφημέριε; εἶπεν ἡ γραῖα Μαριάννα διὰ τῆς συνήθους αὐτῆς τραχείας φωνῆς. Δὲν τρώγεις!

— Ὀλίγη κούρασις, Μαριάννα, ὀλίγη κούρασις.

— Δὲν εἶναι τίποτε· ὁ καφρὲς θὰ σ' ὠφελήσῃ.

Ὁ δ' ἐφημέριος ἐδίστασεν ὀλίγον· ἔπειτα ἀναστενάξας βεθέως·

— Δὲν θὰ πῶ καφρὲν, Μαριάννα· δὲν θὰ πῶ πλέον εἰς τὸ ἐξῆς.

— Πᾶ! Τί εἶναι πάλιν τοῦτο τὸ κακόν; Μήπως ἔχῃς σκοπὸν νὰ ἀλλάξῃς τὰς ἑξεῖς σου εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν! Θέλεις νὰ σὲ θάψουν πρὸ τοῦ νὰ περάσουν ἐξ μῆνας!

— Ἀς μὲ θάψουν, Μαριάννα.

Καὶ ἀπελθὼν ἐκλείσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τὰς δ' ἀκολουθοῦσας ἡμέρας καὶ μῆνας, ἡ διαγωγὴ τοῦ ἐφημερίου ἐξωτερικὴ τε καὶ ἐσωτερικὴ, ὑπῆρξεν ἀνταξία τῆς εὐσταθοῦς ταύτης ἀρχῆς. Ἐγένετο ἐρημικὴ ἐν τῷ πρεσβυτέρῳ, ὅπου, ὡς ἐγένετο γνωστὸν, διήλθε βίον λιτὸν καὶ κόσμιον μοναχοῦ. Πρὸς δυσαρέσκειάν τινων, ἀλλὰ καὶ πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν καὶ εὐχαρίστησιν πάντων, διέκοψε πάσας τὰς σχέσεις, ὅσαι δὲν εἶχον ἄμεσον λόγον τὰ κατήκοντα τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ μόνον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἁγίων ἱεροτελεστιῶν ἐφαίνετο, ἐπίσημός τις καὶ σεμνὴ ἰδέα κατελάμβανεν ἀναποφύκτως τὸν θεατὴν ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Πλὴν δὲ τοῦ κοινοῦ σεβασμοῦ, ἀπέκτησε διὰ τῆς αὐστηρότητος ταύτης τῶν ἡθῶν, καὶ πολύτιμον ἀνεξαρτησίαν, ἔμεινε κύριος τῆς ἐκκλησίας, ἡδυνήθη ν' ἀποσκορακίσῃ τὰς συνηθείας ἐκείνας τῶν λαϊκῶν, αἵτινες, ὑπὸ τὸ πρόσχημα εὐσεβείας, τοσάκις μετατρέπονται εἰς σκάνδαλον· ἐξώρισεν ἀπ' αὐτῆς πάσας τὰς καταχρήσεις τὰς εἰσχυθείσας ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀγαθότητος του, καὶ ἀλλοιούσας πολλάκις παραδόξως τὴν θρησκευτικὴν ἀξιοπρέπειαν. — Μεταξὺ τῶν εὐτυχῶν τούτων μεταρρυθμίσεων, αἵτινες, ὡς πάντες ἐννοοῦσι, δὲν ἐγένοντο ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ πάλης, μίαν μόνην ἀναφέρομεν, ὡς ἰδιαιτέρως ζητηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Σιβύλλης. Ὁ ἱππότης Θεόδωρος Δερζαὶ κατεδέχετο, ὡς εἶπομεν, νὰ ψάλλῃ εἰς τὸ ἀναλόγιον καθ' ἑκάστην Κυριακὴν. Ἡ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀποδιδομένη ὑπ' αὐτοῦ τιμὴ, διεσκέδαζεν ἐν ταυτῷ ζωνόρματα τοὺς πιστοὺς, διότι ὁ ἱππότης, ὅστις ἦτο γνωστὸς ἐν τῇ χώρᾳ ὡς καλὸς σύντροφος, οὐδαμῶς ἡδύνατο νὰ ἐμφανισθῇ, μὴ διεγείρων ἱλαρὰς σκέψεις· εἶχε δὲ τὸ προνόμιον τοῦτο καὶ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ, καὶ οὐχὶ σπανίως ἔτρεπε τὸ γνωστὸν αὐτοῦ κωμικὸν πρόσωπον εἰς ἱλάρυνσιν τῶν θείων ἱεροτελεστιῶν, ὅτε μὲν διὰ λόγων ἀτόπων ἐκσφενδονιζομένων κατὰ τοῦ ἀκροατηρίου, ὅτε δὲ διὰ παραδόξων ἐκ τῆς ῥινὸς ἤχων, οὐς ἔκρινε θεῖον νὰ ἀναμιγνύῃ εἰς τὴν ψαλμωδίαν. Καὶ δυσπρεστεῖτο μὲν πάντοτε ὁ ἐφημέριος καθ' ἑαυτὸν διὰ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην· ἀλλ' εἰς τὴν Σιβύλλαν ἰδίως ἦτο μισητὴ. Ἐπειδὴ δὲ φιλικαί τινες προειδοποιήσεις δὲν ἡδυνήθησαν νὰ καταστείλωσι τοὺς ἀκαίρους γαλοισμοὺς τοῦ ἱππότη, ὁ ἀδελφὸς Ρένω τέλος ἀπηγόρευσε ῥητῶς αὐτῷ τὴν εἰς τὸ ἀναλόγιον πρόσοδον. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, ἐννομένη ἰσως καὶ πρὸς τινὰς πνευματικὰς αὐστηρότητας, παρώργισε τὸν ἱππότην, ὅστις τὴν ἐπομένην Κυριακὴν δὲν ἐφάνη εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀμήνυσεν ὅτι ἐδανείσθη παρὰ τοῦ εἰρηνοδίκου τὸν Βολταῖρον. Ἐπὶ ἑξ' περίπου ἑβδομαδάς ἐνέκυψεν εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ταύτας ἀναγνώσεις καὶ διέδραμε τὰ χωρία ἐπαναλαμβάνων ὅτι οἱ ἱερεῖς δὲν εἶναι

ὁποίους φαντάζεται αὐτοὺς ὁ μάταιος λαός· ἐπειτα τῆς συγκινήσεως, τῆς διαθέσεως αὐτοῦ διαλυθείσης εἰς σφοδρὰν προσβολὴν ἀρθρίτιδος, ἀπέστειλεν αἶφνης ὀπίσω τὸν Βολταῖρον εἰς τὸν εἰρηνοδίκην, καὶ προσεκάλεσε τὸν ἐφημέριον, σπεύσαντα εὐθὺς παρ' αὐτῷ.

Δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ συμφιλίωσις τοῦ ἱππότη μετὰ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ποιμένου ὑπῆρξεν εἰλικρινὴς, διότι ὁ κοῦρος ἐκεῖνος γέρων εἶχεν ἀγαθὴν τὴν καρδίαν· ἀλλ' ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐπλήγωσε τὴν ματαιόδοξον καρδίαν τῆς κυρίας Βωμενίλ καὶ ὑπερηύξησε τὴν ὀργὴν ἣν ἔτρεφε κατὰ τοῦ ἀδελφ. Ρένω ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας σκηπῆς τῆς ἀνθοδέσμης. Αἱ διαδοχικαὶ μεταρρυθμίσεις αἱ ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου γενόμεναι ἤγγισαν προσωπικῶς αὐτὴν πολλάκις, καὶ ἡ σκέψις ὅτι ἡ Σιβύλλα ἐνεφύσα μέχρι τινὸς εἰς τὸν ἐφημέριον τοὺς νεωτερισμοὺς τούτους, οὐδόλως ἐμαλάκυνε τὴν ὀργὴν ἣν διήγειρον. Ἐργῶ ἡ κυρία Βωμενίλ ἦτο δυστυχὴς· ἡ μεγάλη περὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς φήμη, καὶ ἡ ὑπεροχὴ ἣν ὠκαιοποιεῖτο ἐν τῷ χωρίῳ κατὰ τὰ θρησκευτικὰ ἑστηρίζετο ἐπὶ μόνῃς τῆς στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ ἐφημερίου, ὅστις δὲν ἐφαίνετο πλέον εἰς τὸν πύργον, καὶ ἐπὶ λεπτῶν τινων ἐνδείξεων εὐκόλου εὐσεβείας, τὴν ὁποίαν δὲν ἡδύνατο εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐκθέτῃ εἰς τὸ κοινόν· ὅθεν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ὑπερηφανίας αὐτῆς κατέβρεξεν. Ἰλφειλεν εἰς τὸ ἐξῆς ἂν ἤθελε νὰ θεωρῇται ἁγία γυνὴ, ν' ἀποκτήσῃ χριστιανικὰς τινὰς ἀρετάς· τοῦτο δὲ τῇ ἐφάνη σκληρόν. Κατέβη ὁμῶς εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς ἄλλη ἰδέα κριθεῖσα καλλιτέρα. Πρωῖαν τινὰ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν^{***}, καθέδραν τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως, ἀφ' ἧς ἐξηρτᾶτο τῶν Φεριῶν ἡ ἐνορία. Εἰ δὲ καὶ περιέβαλε διὰ μυστικότητος τὴν περιοδείαν αὐτὴν, ἐγένετο ὁμῶς γνωστὸν ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ λάβῃ παρὰ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς τὴν ἄδειαν νὰ τελῇται ἱεουργία εἰς τι παλαιὸν ἐκκλησιῶδιον συνεχόμενον πρὸς τὸν πύργον τῶν Βωμενίλ καὶ νὰ διορισθῇ πρὸς τοῦτο ἰδιαιτέρος ἱερεὺς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ κυρία Βωμενίλ ἤθελεν ἔχει ἰδίαν ἐκκλησίαν, ἴδιον ἱερέα, ἴδιον Θεόν, τοὺς ὁποίους θὰ διέθετεν ὅπως ἤθελε, πρᾶγμα εὐχαριστότατον. Κατὰ δυστυχίαν ὁμῶς ἡ ἄδεια ἣν ἐζήτην δὲν ἐπετράπη· καὶ τοι δὲ μὴ μάτην ἐντελῶς μεταβάσα εἰς τὴν πόλιν, ὡς θέλομεν εἶδει μετ' οὐ πολὺ, ἐπανήγαγεν ἐκεῖθεν νέαν δόσιν πικρίας καὶ κακεντρέχειας. Τὰ ποταπά πάθη τὰ συνταράσσοντα αὐτὴν εὗρον εὐκόλως φίλους καὶ συνενόχους, ὡς θέλουσιν εὐρίσκει πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἀθλίου τούτου κόσμου, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἱκανότης πρὸς κατάθλιψιν, καλλονὴ πρὸς καταίσχυνσιν, δίκαιος πρὸς σταύρωσιν· καὶ ἔκτοτε σύστημα συκοφαντιῶν, ἐσχλήσεων καὶ ὕβρισμῶν παντὸς εἶδους ἐχαλκεύθη κατὰ τοῦ ἐφημερίου μετὰ τῆς καταχθο-

νίου ἐκείνης τοῦ δολιεύεσθαι τέχνης, ἐν ᾗ οἱ κακοὶ εὐλαβεῖς ἐξέχουσιν.

Αἱ πικρίαι αὖ ἐπότιζον αὐτὸν οἱ τοῦ χωρίου φαρισαῖοι, ἐνούμεναι πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐργασίας καὶ τὰς ἀσκητικὰς αὐστηρότητας τῆς κατ' οἶκον διαίτης, ἐνέβαλον εἰς κίνδυνον τὸ θάρρος καὶ αὐτὴν τὴν ὑγίαν τοῦ ἀββᾶ Ρενώ. Αὐτὴ ἡ Σιδύλλα, μετ' οὐ πολὺ, ἤρξατο ν' ἀνησυχῇ βλέπουσα αὐτὸν ἀποκτώντα τὴν μορφὴν τῶν ἁγίων τῶν συναξαρίων, τῶν ὁποίων εἶχεν ἀποκτήσει καὶ τὰς ἀρετάς. Ἰμολόγησε δὲ τοὺς ἰδίους φόβους εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, καὶ κατὰ συμβουλήν αὐτῶν, συνῆλθεν εἰς συμβούλιον μετὰ τῆς πιστῆς Μαριάννης. Ἀλλ' ἡ γραῖα ὑπηρέτις μετρίως ὑπεδέξατο τὴν Σιδύλλαν, διότι ἡ παράδοξος ἐπιρροή ἦν τὸ κοράσιον κατέκτησεν ἐπὶ τοῦ κυρίου αὐτῆς οὐδόλως διέφευγεν αὐτήν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν! βέβαια, εἶπε, εἶναι φανερόν ὅτι μαραίνεται, καὶ τρέχει μὲ μεγάλα βήματα τὸν δρόμον τοῦ παραδείσου, ὁ ταλαίπωρος! ἀλλὰ ποῖος πταίει, κυρία; Πρὸ κυριοῦ τῷ λέγω ὅτι θὰ τὸν καταντήσετε πετὰ καὶ κόκκαλον σκελετόν!

Ἀλλὰ, καὶ τοὶ κακῶς προδιατεθειμένη ἡ Μαριάννα, ὑπεχώρησε τέλος εἰς τὴν γοητείαν τῆς ἀγγελικῆς ἐκείνης φύσεως, καὶ, προφανῶς, συνθήκη συμμαχίας ὑπεγράφη μεταξὺ αὐτῶν· διότι μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὁ ἐφημέριος ἐτελείου ἐν βίᾳ τὸ ἐρημητικὸν αὐτοῦ γεῦμα, ἠπόρησε τὰ μέγιστα ἀναπνεύσας αἴφνης ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς μικρᾶς αἰθούσης ἄρωμα πρὸ χρόνου λησμονηθέν. Μετὰ μίαν δὲ στιγμὴν ἡ Μαριάννα ἔθετεν ἐνώπιόν του κυαθίσκον καπνίζοντος καφφέ.

— Μὰ, Μαριάννα, εἶπεν, ἐτρελλάθης; Εἰξούρεις ὅτι πρὸ ἑξ μηνῶν καὶ περισσότερον δὲν πίνω καφφέν!

— Πᾶ! εἶπεν ἡ γραῖα, μορφαζουσα εἰς μειδίημα· ὅταν μάθης ποῖον χέρι ἐψῆσεν αὐτὸν, θὰ τὸν πῆρς, εἶμαι βεβαία!

— Πῶς! τί; πᾶν χέρι; . . . Ὑπέλαβεν ὁ ἐφημέριος ἐκπληκτος προσβλέπων αὐτήν.

Ἀλλ' ἡ γελόεσσα ἐμφάνισις τῆς Σιδύλλης ἐν τῷ περιβασίῳ τῆς θύρας ἐξήγησεν αὐτῷ τὸ μυστήριον.

Ἀπὸ τότε ὁ ἀββᾶς παρατήρησεν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἡ μαγειρικὴ τέχνη τῆς Μαριάννης ἐξετείνετο εἰς παράδοξον ὕψος, ἀφ' οὗ, ἄνευ μηδεμιᾶς αὐξήσεως τῆς δαπάνης, ἡ τροφὴ ἐφαίνετο αὐτῷ καθ' ἐκάστην μᾶλλον ἐνδυναμωτικὴ, τοσαύτην τέχνην μετεχειρίζετο εἰς ἐκλογὴν καὶ παρασκευασίαν αὐτῆς.

— Βλέπεις, κόρη μου, ἔλεγε μεθ' ἀπλότητος, ὅτι δὲν εἶχον ἄδικον ἐπιπλήττων σε ἐνίοτε δι' ἀμέλειαν, καὶ ὅτι μὲ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν γίνονται θαύματα.

Πρὸς ταῦτα ἡ Μαριάννα ὕψου τοὺς ὤμους, μὴδὲν ἀποκρινομένη.

Ἐν τούτοις ἡ θρησκευτικὴ καίδουσις τῆς Σιδύλλης, τακτικῶς ἐξακολουθήσασα, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα. — Ὁ ἀββᾶς Ρενώ, ὀδεύων ἡμέραν τινὰ πρὸς τὴν ἐπαυλιν, ὅπως παραδώσῃ εἰς τὴν Σιδύλλαν, ἔγρουσαν τότε τὸ δωδέκατον περίπου ἔτος, ἐν τῶν τελευταίων μαθημάτων, ἀπῆντησε καθ' ὁδὸν τῷ γραμματοκομιστῇ, ὅστις ἐνεχείρησεν αὐτῷ γράμμα ἐσφραγισμένον τῇ σφραγίδι τοῦ ἐπισκόπου. Καθίσας δ' ὑπὸ τι δένδρον τῆς ὁδοῦ, ἀνεγίνωσκεν αὐτό· ἀλλὰ, μόλις διεξελθὼν τὴν ἐπιστολὴν, ἐγένετο ὡχρὸς ὡς νεκρός. Ἐκυψε δὲ μετὰ κόπου πρὸς τινὰ πηγὴν ὕδατος, ῥέουσιν ἐκεῖ εἰς τινὰ χάνδακα, ἤντησε διὰ τῆς χειρὸς ὕδωρ καὶ ἔπιεν ὀλίγον, ἔπειτα ἐπανελάβε τὴν ὁδοπορίαν μετὰ βήματος ἀβεβαίου. Φθάντα δ' εἰς τὴν ἐπαυλιν, ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ μαρκησία, ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς ταραχῆς τῆς μορφῆς αὐτοῦ, ἠρώτησαν αὐτὸν μετ' ἀνησυχίας· οὗτος δ' ἔτεινε στενάζων τὴν πρὸ μικροῦ ληφθεῖσαν ἐπιστολὴν. Περιεῖχε δ' ἡ ἐπιστολὴ ἐπίπληξιν αὐστηράν καὶ μάλιστα ἀπειλητικὴν διὰ τὸ νεωτεριστικὸν καὶ ἀταξίαν πρόξενον αὐτοῦ πνεῦμα, διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους φιλονεικίας, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὰς φιλικὰς σχέσεις μετ' ἀνθρώπων ἀνηκόντων εἰς τὴν διαμαρτυρομένην αἵρεσιν, σκανδαλωδῶς ἐπενεργούντων ἐπ' αὐτοῦ, ὡς ἐφαίνετο, καὶ ὠθούντων αὐτὸν εἰς πράξεις ἐναντίας σχεδὸν τῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ τελευταία αὕτη κατηγορία, ἣτις ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐφαίνετο θεωρουμένη σοβαρωτέρα, ἐστηρίζετο ἐπὶ ἀληθοῦς πράγματος, καὶ τοὶ ἐσφαλμένα παρέχουσα τὰ συμπεράσματα· διότι τῷ ὄντι ἀπὸ τινων μηνῶν, φιλικὴ σχέσις, καρπὸς ἀμοιβαίας ὑπολήψεως, συνεδέθη μετὰ τοῦ ἀββᾶ Ρενώ καὶ τῆς μὲς Ὠνείλ. Αὕτη, ὑπὸ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀρετάς τοῦ γέροντος καταληφθεῖσα, ἠρέσκετο ν' ἀποδεικνύῃ αὐτῷ τὸν ἴδιον σεβασμὸν διὰ τακτικωτέρας ἢ ἄλλοτε παρουσίας εἰς τὰ μαθήματα αὐτοῦ, εὐχαριστότερα ἄλλως τε νῦν ἢ πρότερον. Ὁ δὲ ἐφημέριος, ὅστις εἶχε πλέον ἀποπτύσει πᾶσαν ἰδέαν προσηλυτισμοῦ τῆς ἱρλανδῆς, ἐφαίνετο εὐγνώμων διὰ τὸ σεβας καὶ τὴν συμπάθειαν ὧν ἐξετίμα τὴν ἀξίαν. Αἱ σχέσεις αὐτῶν ἐκεῖ περιορίζοντο, καὶ μόνη στυγερά κακεντρέχεια ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἐν αὐταῖς πρόφασιν καταγγελίας.

— Δὲν θ' ἀλλάξω διαγωγὴν, εἶπε σκυθρωπὸς ὁ ἐφημέριος, ἀναλαβὼν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ μαρκησίου τὴν ἀπειλητικὴν ἐπιστολὴν, διότι ὅπου δὲν ὑπάρχει τίποτε ὁ βασιλεὺς οὐδὲν δικαίωμα ἔχει· ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ μείνω πολὺ μετὰ τοῦ ὕμῶν. Τοῦτο μόνον ζητῶ, νὰ δυνηθῶ νὰ παραδώσω τὴν Σιδύλλαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ· ἔπειτα δὲ γεννηθήτω τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Εὔρεν ἔπειτα τὴν Σιδύλλαν μετὰ τῆς μὲς Ὠνείλ εἰς τινὰ αἶθουσαν προηγουμένην τῆς βιβλιοθήκης καὶ

ιδιαιτέρως ὁρισμένην εἰς τὰ μαθήματα τῆς κόρης. Ἐξαντλήσας πρὸ τινος τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν, ἔκρινε πρέπον νὰ μεταχειρισθῇ τὰς δύο ἢ τρεῖς ὑπολειπομένους ἐβδομάδας πρὸ τῆς πρώτης μεταλήψεως τῆς Σιδύλλης εἰς ἔκθεσιν τῆς γενικῆς ἱστορίας τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. Κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν προέκειτο νὰ ὁμιλήσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τῆς γεννήσεως τῆς τῶν διαμαρτυρομένων θρησκείας. Ἡ μὲν Ὀνείλ προέτεινε ν' ἀποχωρήσῃ.

— ὦ! ὦχι! εἶναι περιττόν! εἶπεν ὁ ἐφημέριος· διατί!

Καὶ ἡ μὲν ἱρλανδὴ, κύπτουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ ἐργόχειρον αὐτῆς, ἐπανέλαβε τὴν σιωπηλὴν καὶ συνεσταλμένην θέσιν ἣν συνήθως ἐτήρει κατὰ τὸ μάθημα τοῦ ἐφημερίου· ὁ δὲ ἐφημέριος ἀνέμνητε πρῶτον διὰ βραχέων τὰς ἱστορικὰς λεπτομερείας τοῦ θρησκευτικοῦ νεωτερισμοῦ τοῦ 17^{ου} αἰῶνος· ἔπειτα ἔλθων εἰς τὴν ἠθικὴν σχολίαν τοῦ μεγάλου τούτου συμβάντος, εἶπε τὰ ἐξῆς, ἀναμειγνύων τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ὕψος τοῦ ὕφους, τὰ ὅποια ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἀπέκτα ἡ ὁμιλία του.

— Ἐν συντόμῳ, κόρη μου, οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία καὶ ἡ αὐλὴ τῆς Ρώμης ἰδίως κατεσπαράσσοντο ὑπὸ καταχρήσεων καὶ σκανδάλων λυπηροτάτων· ἀλλὰ, ἡ ἀταξία ἐκείνη μόνον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας εὐρίσκετο· ἡ ἐκκλησία καθ' ἑαυτὴν, ἐν τῇ ἰδίᾳ συντάξει, εἰς τὰς ἰδίας αὐτῆς δυνάμεις, εἰς τοὺς νόμους καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἶχε τὰ στοιχεῖα τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τὸ ἀπέδειξεν. Ἡ κοινὴ συνείδησις εἶχε λοιπὸν δίκαιον νὰ ἀπαιτῇ μεταρρυθμίσεις· ἀλλ' ἔπρεπε τάχα νὰ τὰς ἀναζητήσῃ εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ; Ἐπρεπεν, ἵνα ἀνορθώσῃ διαδοχικὰς τινὰς καταχρήσεις, νὰ ἀνκτρέψῃ τὸ κατασκέυασμα τούτων αἰώνων, τὸσαύτης μεγαλονοίας καὶ ἀρετῆς, τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως, οὗ τινος ἐπεχείρησα νὰ σοὶ παραστήσω τὸ ὕψος; Ἐπρεπε νὰ θραύσῃ ἀνεπανορθώτως τὴν ἄλυσιν τῶν παραδόσεων, αἵ τινες ἀπὸ συνόδου εἰς σύνοδον, ἀπὸ ἁγίου εἰς ἅγιον, ἀπὸ ἀποστόλου εἰς ἀπόστολον, ἀνέβαινε πιστῶς μέχρι τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, νὰ διαλύσῃ διὰ παντὸς τὴν εὐσεβὴ καὶ ὑψηλὴν ἔνωσιν πάντων τῶν τέκνων τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ τοὺς πόδας τῶν αὐτῶν θυσιαστηρίων, περὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν; — Οὐχί, δὲν ἔπρεπεν· ἀλλ' ἡ ἀνυπομονησία τῆς ἀλαζονείας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἀπώλεσε πάντα. Πρέπει νὰ ᾔῃαι τις ὑπομονητικὸς ἐνώπιον τῶν αἰώνιων πραγμάτων. — Ἐπέρχονται, κόρη μου, ἡμέραι, καθ' αἷς ὁ οὐρανὸς καλύπτεται· ἀλλ' ὁμως δὲν παύει νὰ ᾔῃαι οὐρανός, καὶ περιμένομεν μεθ' ὑπομονῆς τὸν ἥλιον τῆς ἐπιούσης. Τὴν αὐτὴν πίστιν δὲν ἐπετρέπετο, δὲν ὤφειλον νὰ ἔχωσι πρὸς τὴν συνεσκοτατμένην μὲν

ἀλλὰ καθαρὰν ὑπὸ τὰ σκότη ἐκκλησίαν; Οἱ ἀτιμάζοντες αὐτὴν ἦσαν ἄνθρωποι, ἠδύναντο νὰ μετανοήσωσιν, ὅπως δῆποτε θὰ ἀπέθνησκον. Ἐπρεπε νὰ περιμείνωσιν· ἀντὶ νὰ προσβάλωσι καὶ καταστρέψωσιν, ἔπρεπε νὰ προσευχηθῶσι καὶ νὰ ἐλπίσωσι. . . . Καὶ πῶς νὰ μὴ ἐλπίσωσι; Μήπως ἡ ἐκκλησία πρὸ τῶν καιρῶν ἐκείνων δὲν διήλθε καὶ ἄλλοτε σκοτεινὰς ἡμέρας; καὶ ὁμως δὲ ἐξῆλθεν ὑπέρλαμπρος; Ὁ Θεὸς δὲν ἠδύνατο ἀπὸ ὧραν εἰς ὧρας νὰ γεννήσῃ καὶ πάλιν ἁγίους ἀρχιερεῖς. Πόσον μικρὸν πρᾶγμα ἀρκεῖ εἰς αὐτὸν ὅπως συγκινήσῃ τὰ πνεύματα καὶ μεταβάλῃ τὰς καρδίας! Ἡ πνοὴ ἐνὸς παιδίου ἀρκεῖ. . . Εἰμι βεβαίως ταπεινότατος, κόρη μου, ὥστε νὰ παραβληθῶ πρὸς τὰ μεγαλεῖα ἐκεῖνα. . . Ἀλλ' ὁμως ἰδέ! Καὶ ἐγὼ ὑπῆρξα σκάνδαλον· καὶ ἐγὼ ὑπῆρξα εἰς σέ, καὶ εἰς ἄλλους ἴσως, αἷτιος παραχῆς, ἀμφιβολίας, ἀποχωρήσεως ἀπὸ τοῦ Θεοῦ! Ἀλλ' ἡ ἀσθενής σου φωνὴ ἐλάλησεν εἰς τὰ ὦτά μου καὶ ἐδοκίμασα νὰ διορθωθῶ. . . προσηυχῆθην, ἠγρύπνησα, ὑπέφερα καὶ ἡ πίστις μου ἐδικαιώθη· ὁ Θεὸς σὲ ἀνέκτησε καὶ ἂν καὶ με δοκιμάζῃ, εἰμι βέβαιος ὅτι με συγχωρεῖ^(*).

Περαίνοντος τοὺς λόγους τούτους ἡ φωνὴ τοῦ γέροντος ἔτρεμεν· ἠγέρθη δὲ, μὴ κρατῶν τῆς ἰδίας συγκινήσεως, καὶ εἰσῆλθεν ἀποτόμως εἰς τὸ παρκαείμενον δωμάτιον.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἐπαύλεως ὅπου ὁ ἐφημέριος κατέφυγεν, ἦν εὐρεῖα αἵθουσα, εἰς ἣν δοκοὶ ἐξέχουσαι, σπάνια ἐπιπλά, βιβλιοθήκαι μέχρι τῆς ὀροφῆς ἐξικνούμεναι πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ ὁμοιόμορφον χρῶμα τῆς ἀρχαίας δρυὸς ὑπὸ τῶν ἐτῶν ἀμαυρωθείσης, παρῆχον χαρακτηρὰ μοναστικόν. Διεσκελίζετο δὲ τὴν αἵθουσαν ἐπὶ τινὰ ὦραν, ψαύων ἐκ διαλειμμάτων διὰ τῆς χειρὸς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐπειτα κατέπεσεν ἐπὶ τινος θρόνου παρὰ μεγάλην τράπεζαν κατέχουσιν τὸ κέντρον τῆς αἵθουσας καὶ ἔμεινε βεβουλισμένος εἰς λογισμοὺς, ὧν αἱ σπασμώδεις τοῦ προσώπου αὐτοῦ συστολαὶ ἀπεκάλυπτον τὴν πικρίαν.

Αἶφνης ἡ θύρα ἠνοιχθῇ ἀπέναντι αὐτοῦ· ἐγερθεὶς δὲ εἶδε τὸν μαρκήσιον καὶ τὴν μαρκησίαν τῶν Φερρίων, ἀκολουθουμένους ὑπὸ τῆς Σιδύλλης, κρατούσης τὴν μὲν Ὀνείλ ἐκ τῆς χειρὸς.

(*) Ὁλόκληρον τὴν θρησκευτικὴν ταύτην ὁμιλίαν παρεθήκαμεν, διότι κατ' οὐδὲν ἀντιβαίνει πρὸς τὰ τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας. Ἐν αὐτῇ μάλιστα εὐρίσκομεν λανθάνουσαν τὸν καθολικὸν συγγραφέα τὴν κατάκρισιν τῆς ἀποσχίσεως τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς· ἡ ἀλαζονεία τῶν παπῶν καὶ τὰ ἀκόρεστα αὐτῶν πάθη ἤθελον ἐπιφέρει μείζονα παραχῆν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἂν ὁ πάπας Νικόλαος, ἀπαυθῆσας πρὸς τὴν χριστιανικὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀνατολικοῦ κλήρου, μὴ ἀπεσχίζετο αὐθαδῶς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. — Οἱ διαμαρτυρόμενοι λοιπὸν ἀπέδωκαν τὰ ἴσα εἰς τοὺς καθολικοὺς, ἀπισπᾶσθησαν ἀπὸ ἀπισπασμένων.

Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ μαρκησία, ἀποχωρήσαντες ὀλίγον, ἐνευσαν εἰς τὴν Σιδύλλαν νὰ προχωρήσῃ· προὐχώρησε δὲ κρατοῦσα πάντοτε τὴν μίς Ὠνείλ.

— Πάτερ μου, εἶπεν, ἰδοὺ ἡ μίς Ὠνείλ γίνεται καθολικὴ, καὶ θέλει νὰ μεταλάβῃ μετ' ἐμοῦ.

Ὁ δὲ ἄββα Ρενώ ἐξέτεινεν αἰφνης τοὺς βραχίονας χειρονομήσας μετ' ἀνεκφράστου ἀπορίας. Αἱ ὠχραὶ καὶ ἰσχυραὶ παρειαὶ αὐτοῦ ἐβάφθησαν ἐρυθραὶ καὶ οἱ ἄββαῖοι αὐτοῦ ὀφθαλμοί, ἐρωτήσαντες ἕκαστον τῶν παρόντων, ἐστάθησαν ἐπὶ τῆς μίς Ὠνείλ.

— Εἶναι ἀληθές, πάτερ μου, εἶπεν αὕτη.

Τότε δὴ τότε ὁ ταλαίπωρος ἐζήτησε λέξεις καὶ δὲν εὔρεν· οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐνεπλήσθησαν δακρύων· ἐκίνησε τὴν χεῖρα εἰς σημεῖον ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ, ἐγονυπέτησεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ στηρίζας τὴν ψαρὰν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ τραπέζης, ὠλοφύρετο τοσοῦτον σφοδρῶς, ὥστε ἤκούετο ὁ κρότος τοῦ μετώπου συγκρουομένου πρὸς τὸ ξύλον.

Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας, διεδόθη ἡ εἰδήσις εἰς τὴν χώραν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τῆς * * * ἔφθασεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Φερίων. Καὶ τῷ ὄντι ὁ ἐπίσκοπος ἐνέδωκεν εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ μαρκησίου, κρίνας δίκαιον νὰ ἀνορθώσῃ περιφανῶς τὴν πρὸς τὸν ἐφημέριον ἀδικίαν, καὶ θελήσας νὰ δεχθῇ αὐτὸς τὴν ἐξόμωσιν τῆς μίς Ὠνείλ. Αἱ θρησκευτικαὶ γνώσεις τῆς ἱρλανδῆς ἐκρίθησαν ἄλλως τε τοσοῦτον τέλειαι, ὥστε ἀπηλλάχθη τῆς εἰθισμένης κατηχήσεως.

Πάντα δὲ ταῦτα ὑπῆρξαν, εὐκόλως ἐννοεῖται, κεραυνοῦ κτύπος εἰς τὴν Κυρίαν Βωμενίλ καὶ τὸ ποίμνιον αὐτῆς. Ἀμα μαθοῦσα τὴν ἄφειξιν τοῦ ἐπισκόπου, ἀπεράσισε καὶ ἔλθοῦσα προσέπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἄββα Ρενώ, ὅστις ἡσπάζθη μετ' ἀγαθότητος αὐτήν. Ἐπειτα ὥρμησε διαδοχικῶς εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ μαρκησίου τῶν Φερίων, ὃν δὲν ἐχαιρέτιζε πλέον, τῆς Σιδύλλης καὶ τῆς μίς Ὠνείλ, κραυγάζουσα διὰ τῶν δακρύων «ὅτι εἶχε τὴν κεφαλὴν ὀλίγον ζωηράν, ἀλλὰ καρδίαν χρυσὴν πάντοτε ἐκνικῶσαν!»

Ἡ πρώτη μετάληψις τῆς Σιδύλλης καὶ τῆς μίς Ὠνείλ ἐγένετο τὴν 1 Μαΐου. Τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἦτο χλιαρὸν καὶ γλυκύ. Κατὰ τὴν νύκτα τὴν προηγηθεῖσαν τῆς ἐπισήμου ἡμέρας, ἀπθὼν, συνήθως ψάλλουσα ἐν τῷ δάσει τῶν Φερίων, ἐνθουσιῶσα πλέον τοῦ συνήθους ἐδιπλάσιασε τοὺς θαυμασίους τερετισμοὺς, διαγωνιζομένη πρὸς ἤχους ἄρπας μελωδικωτάτους ἐκπεμπομένους ἀπὸ τινος διανεσχημένου παραθύρου τῆς ἐπαύλεως.

Ὁ Ἰάκωβος Φερὰ παρίστατο τὴν ἐπισκοπὴν εἰς τὸ κοιμητήριον, καθ' ἣν στιγμὴν διήλθεν ἐκείθεν ἡ Σιδύλλα λευγίσμων ὡς λευκάνθεμον ἀνοιγόμενον. Διαβάνοντα δ' ὑπεμειδίσαν αὐτῷ καὶ παρετηρήθη, ὅτι μετὰ δεκαπέντε ἔτη, πρῶτον τότε ὁ Ἰάκωβος Φερὰ διέβη τὸ κατώφλιον τῆς ἐκκλησίας. Ἐμείνει δὲ παρὰ

τὴν εἴσοδον, προσέχων μεγάλως εἰς τὴν τελευτὴν, καὶ περὶ τὸ τέλος, — ἀορίστως σκεφθεὶς, φαίνεται, τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα του, τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν οὐρανὸν κατοικοῦσαν, — ἔκλυσεν.

(Ἐπεται τὸ Β' μέρος.)

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Ἐποχὴ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ
ἐν Ῥωσίᾳ.

(Ἰδ. Φυλλ. 337.)

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Σλαβωνικὴ διάλεκτος ἤρχισε νὰ γράφηται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν μετεφράσθησαν εἰς αὐτὴν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ αἱ Ἅγιοι Γραφαί. Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἐπεχείρησαν καὶ συνετέλεσαν οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντίνος καὶ Μεθόδιος, γεννηθέντες ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξ ἐπισήμων γονέων καὶ ἀκομάσαντες κατὰ τὰ μέσα τοῦ Θ'. μ. Χ. αἰῶνος. Ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν, Μεθόδιος, ἦν τὸ πρῶτον βοεβόδας ἤτοι στρατιωτικὸς ἄρχων τῶν γειτονευσουσῶν τοῖς Σλάβοις χωρῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐκεῖ ἐξέμαθε τὰς Σλαβωνικὰς διαλέκτους, μετὰ δὲ δέκα ἔτη ἐγένετο μοναχὸς καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Κωνσταντίνος, ὅστις συνανεστράφη καὶ συνεξεπαιδεύθη μετὰ τοῦ νέου αὐτοκράτορος Μιχαὴλ I', παρήτησεν ἐνωρὶς τὰ ἐγκόσμια, καὶ ταχέως προεβιάσθη ἀπὸ ἀπλοῦ μοναχοῦ εἰς ἱερομόναχον, ἱεροκήρυκα, βιβλιοθηκᾶριον καὶ καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας παρὰ τῷ ἐν Βυζαντίῳ Ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἐγίνωσκε δὲ πολλὰς γλώσσας καὶ ἦτο κάτοχος σπανίης παιδείας.

Τὸ πρῶτόν του ἀποστολικὸν ταξεῖδιον ἐξετέλεσε διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ, παρευθεὶς πρὸς τοὺς παρὰ τὸν Εὐφράτην Σαρακηνούς, ὅπως κηρύξῃ αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων ἔτων ἐστάλη πάλιν, τὴν φορὰν ταύτην μετὰ τοῦ Μεθοδίου, ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοκράτορος εἰς τὴν Ταυρίδα πρὸς τοὺς Χοζάρους, οἵτινες ἐξητήσαντο Χριστιανὸν διδάσκαλον. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι ἀδελφοὶ, πρὸς τοὺς Χοζάρους κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρευόμενοι, κατέχησαν καὶ τοὺς Βουλγάρους καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῶν Βογόρησον, κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀρξάμενον καὶ τῆς εἰς τὴν Σλαβωνικὴν μετεφράσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Πιθανὸν δὲ ἡ παρὰ τὸς Χοζάρους, καὶ ἡ πρὸς τοὺς Βουλγάρους γενομένη ἀποστολὴ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Μεθοδίου νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς γενομένη πρὸς τοὺς Χοζάρους. Περὶ τοὺς χρόνους τούτους, ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κων-